

بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان حداقل دستمزد کارگران در سال‌های اخیر فاصله معناداری با هزینه‌های معیشتی آنها داشته و همین موضوع سبب بروز و تشدید نارضایتی آنها شده است. از سوی کارفرماها هم هیچ میلی به افزایش هزینه‌های تولید خود در قالب دستمزد ندارند. این فاصله در ۴ سال اخیر به بدترین شکل خود رسیده و هم‌اکنون میزان فاصله حداقل دستمزد با سبد معیشتی ۶۰ درصد است

گروه اقتصادی: بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان حداقل دستمزد کارگران در سال‌های اخیر، فاصله معناداری با هزینه‌های معیشتی آنها داشته و همین موضوع سبب بروز و تشدید نارضایتی آنها شده است. از سوی کارفرماها هم هیچ میلی به افزایش هزینه‌های تولید خود در قالب دستمزد ندارند. این فاصله در ۴ سال اخیر به بدترین شکل خود رسیده و هم‌اکنون میزان فاصله حداقل دستمزد با سبد معیشتی ۶۰ درصد است.

یکی از راهکارهای حل این عقب‌افتادگی، استفاده از راهکاری به عنوان مزد منطقه‌ای است که در آن صورت امکان افزایش رضایت بین کارگر و کارفرما افزایش پیدا می‌کند، البته اجرای چنین سیاستی احتیاج به زیرساخت‌های خاص خود دارد که هم‌اکنون چنین ظرفیتی در کشور وجود ندارد. متأسفانه با وجود اینکه بحث مزد منطقه‌ای موضوع جدیدی نیست و کارشناسان چندین سال است آن را مطرح کرده‌اند اما هیچ گام اجرایی و عملیاتی توسط دولت برای ایجاد بسترهای اولیه آن برداشته نشده است. نباید فراموش کنیم در صورتی که این سیاست به شکل اشتباه و ناقص اجرا شود، بیشترین ضرر متوجه کارگران خواهد شد.

به گزارش «وطن امروز»، همواره در ماه‌های پایانی سال، تعیین حداقل دستمزد کارگران به یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های محافل کارگری تبدیل می‌شود.

از یک سو کارگران بحق همواره به دنبال رشد این رقم هستند و از سوی دیگر کارفرماها به صورت ذاتی برای کسب سود بیشتر با افزایش حقوق مخالفت می‌کنند. این موضوع در سال گذشته به قدری وخیم شد که کارگران نپذیرفتند مصوبه شورای عالی کار را امضا کنند. با در نظر گرفتن این مقدمه، میزان حداقل دستمزد سال ۱۴۰۰ منظر تعیین‌شدن در شورای عالی کار است.

دستمزد ۱۴۰۰ از برخی جوانب، تفاوت قابل توجهی با سال جاری دارد، از یک سو بیش از یک میلیون نفر به دلیل کرونا از کار بیکار شده‌اند و از سوی دیگر اغلب فعالیت‌های تجاری به دلیل کاهش تقاضا در بازار از میزان کارگران و سود خود کاسته‌اند. این یعنی نه کارگران حال خوبی دارند و نه کارفرماها. در یک گزاره کلی اقتصاد و کار حال خوبی ندارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد در سال‌های اخیر فاصله معناداری در میزان سبد معیشتی و حداقل دستمزد کارگران وجود داشته است. این فاصله در ۴ سال گذشته تشدید شده به طوری که به ترتیب از سال ۹۶ تا سال جاری فاصله سبد معیشتی و حداقل دستمزد ۶۳ درصد، ۵۷ درصد، ۶۰ درصد و ۶۳ درصد بوده است (نمودار یک)

با توجه به اینکه اخبار جسته و گریخته حاکی از تعیین سبد معیشتی حدود ۱۰ میلیون تومانی برای سال آینده است، می‌توان تشدید این شکاف را پیش‌بینی کرد.

■ قانون چه می‌گوید؟

در جامعه هر کسی که شغلی تمام‌وقت دارد باید بتواند با مزدی که می‌گیرد، حداقل‌های زندگی خود را تأمین کند، در غیر این صورت ناچار می‌شود از بعضی مخارج اصلی و حداقلی خود- مثل خوراک، پوشاک، مسکن و درمان- بزند یا مایحتاج خود را از مجاری گذشته این موضوع را به ماه پایانی سال کشانده و افزایش فقر و بزه خواهد داشت؛ اصل چهل‌وسوم قانون اساسی بر تأمین نیازهای اساسی فرد تأکید

کرده است.

علاوه بر این اصل، در مقدمه و اصول سوم و چهارم و هشتم قانون اساسی بر رفع تبعیض، جلوگیری از فقر، ایجاد رفاه، رفع محرومیت و تحکیم بنیان‌های اقتصادی تأکید شده است. نکات برآمده از اصول قانون اساسی در تدوین ماده ۴۱ قانون کار مصوب آبان‌ماه ۱۳۶۹ در نظر گرفته شده است. طبق ماده ۴۱ قانون کار: «شورای عالی کار همه ساله موظف است میزان حداقل مزد کارگران را برای نقاط مختلف کشور با صنایع مختلف با توجه به معیارهای ذیل تعیین کند:

۱- حداقل مزد کارگران با توجه به درصد تورمی که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌شود.

۲- حداقل مزد بدون آنکه مشخصات جسمی و روحی کارگران و ویژگی‌های کار محول شده را مورد توجه قرار دهد باید به اندازه‌ای باشد تا زندگی یک خانواده، که تعداد متوسط آن توسط مراجع رسمی اعلام می‌شود را تأمین کند.

■ راه‌حل چیست؟

راه‌حل این معضل و تأمین رضایت ۲ طرف کارگری و کارفرمایی، نگاهی دوباره به ماده ۴۱ قانون کار است؛ نکته‌ای که تاکنون به آن توجهی نشده است. در متن قانون تصریح شده است که باید حداقل مزد برای نقاط مختلف و صنایع مختلف کشور تعیین شود، حال آنکه چندین سال است برای تمام نقاط کشور و تمام صنایع یک حداقل تعیین می‌شود. اجرای قانون به این شکل موجب شده نتنها نظر قانونگذار مبنی بر تأمین حداقلی خانواده‌های کارگران تأمین نشود، بلکه مشکلاتی

محسن باقری، نایب‌رئیس کانون هم‌هنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران درباره جلسات شورای دستمزد سال آینده به «وطن امروز» گفت: هم‌اکنون اساس دستمزد در سال ۱۴۰۰ در حال‌های از ابهام است و هیچ جلسه رسمی‌ای در این باره برگزار نشده است. دولت مانند سال‌های گذشته این موضوع را به ماه پایانی سال کشانده و احتمال می‌رود تعیین این رقم به نیمه دوم فروردین ۱۴۰۰ برسد.

این فعال کارگری افزود: تاکنون کارگروه مزد سبد معیشت را مشخص نکرده و شرکای اجتماعی هم آن را امضا نکرده‌اند. وی افزود: هر سال کارگروه مزد ذیل شورای دستمزد تشکیل می‌شد و سبد معیشت را مشخص می‌کرد که بر مبنای قیمت خوراکی‌ها و غیر خوراکی‌ها مشخص می‌شد. جمع‌بندی این کارگروه در سال گذشته رقم ۴ میلیون و ۹۵۰ هزار تومان بود که برای سال‌های آتی هنوز جلسات کارگروه تشکیل نشده است. باقری اضافه کرد: با توجه به اینکه لایحه بودجه هم رد شده، فرصت مناسبی هست که دولت ظرفیت‌هایی برای حمایت از کارگران در بودجه ۱۴۰۰ بیابود. نمایندگان کارفرماها در شورای عالی کار همواره تأکید می‌کنند تأمین مسکن، درمان و آموزش با دولت است و از پذیرش هزینه‌های آن در حداقل دستمزد امتناع می‌کنند؛ چه بهتر دولت در بودجه تصمیمی درباره این مسائل بگیرد. این فعال کارگری در پاسخ به این سوال که نظر نمایندگان کارگری درباره دستمزد سال ۱۴۰۰ چیست، گفت: به عقیده کارگران ملاک تعیین حداقل دستمزد باید سبد معیشتی باشد. اینکه دولت دستمزدی غیرواقعی از آمار اشتباه تورم اعلامی خودش تعیین می‌کند که با واقعیت اقتصادی هیچ‌سختی ندارد، شایسته نیست.

وی درباره دستمزد تعیین شده در سال جاری گفت: ما به حداقل دستمزد در سال جاری اعتراض داشتیم و درباره این موضوع هم به دیوان عدالت اداری شکایت کردیم که هیات تخصصی این دیوان نظر ما را تأیید کرد و نظر به ابطال بخشنامه‌های شماره ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی کار داد اما در هر صورت دولت هیچ‌اعتنایی نمی‌کند. باقری تصریح کرد: بر اساس ماده ۴۱ قانون کار، باید سبد معیشتی مشخص شود و مبنای پرداخت دستمزد همین موضوع باید باشد.

نایب‌رئیس کانون هم‌هنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران درباره ترکیب شورای عالی کار گفت: شورای عالی کار فعلی شامل ۳ نفر نماینده کارگری، ۳ نفر نماینده کارفرمایی و ۴ نفر نماینده دولت است. نمایندگان دولت شامل وزیر صنعت، معدن و تجارت، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزیر اقتصاد و رئیس سازمان استاندارد هستند. با این حال مهم‌ترین تغییری که در شورای عالی کار ایجاد شد، تغییر

دولت در سال جاری قول داد تورم ۱۵ درصد باشد ولی امروز شاهد میزان تورم هستیم.

این فعال کارگری درباره نظر کارفرماها درباره حداقل دستمزد گفت: کارفرماها در حاتم‌بخشانه‌ترین حالت از ۱۵ درصد افزایش حقوق شروع می‌کنند و تا ۲۵ می‌رسند، البته آنها اعتقاد دارند با شرایط اقتصادی فعلی همین مقدار می‌تواند افزایش دهند که ما هم می‌گوییم با حقایق قیمتی باید رشد حقوق ۴۰۰ درصد باشد که رخ نداده است. وی افزود: در سال آینده اگر حق مسکن ۱۰۰ درصد هم رشد کند و به ۶۰۰ هزار تومان هم برسد آیا کفاف سه‌م مسکن را می‌دهد؟ این در حالی است که در تصریح ۲ ماده ۱۴۹ قانون کار به کارفرمایان و دولت تکلیف شده برای کارگران هم‌جوار کارگاه مسکن ایجاد کنند. حق مسکن واقعا پوشش‌دهنده احتیاجات مردم نیست. باقری درباره نقطه نظر نماینده دولت در این جلسات گفت: رفتار دولت در این جلسات مصداق کاسه داغ‌تر از آتش بودن است، یعنی اگر کارفرما هم رضایت بدهد دولت کوتاه نمی‌آید. برای مثال اتفاقی که در سال ۹۹ رخ داد همین بود؛ رئیس کارگروه کارفرمایی و رئیس کارگروه کارگری روی رقم ۳۵ درصد توافق کرده بودند و تمام شده بود، منتها دولت مانع شد و جلوی این توافق را گرفت و تا سال بعد آن را طول داد. این فعال کارگری تصریح کرد: ۲۱ فروردین‌ماه آقای شریعتمداری شبانه در رسانه حضور پیدا کرده و ۲ ضربه مهلک به کارگران وارد کردند؛ اول اینکه بحث مزد را طرح کردند و دوم از ورود شستا به بورس خبر دادند که هر ۲ شرح شو که کننده بود از یک سو حقوق و دستمزد کارگران طبق انتظارات بالا رفته بود و از سوی دیگر اموال کارگران برای تأمین کسری بودجه در بورس به حراج گذاشته شده بود.

■ سازوکار تصمیم‌گیری در شورای عالی کار، دولتی است نایب‌رئیس کانون هم‌هنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران درباره ترکیب شورای عالی کار گفت: شورای عالی کار فعلی شامل ۳ نفر نماینده کارگری، ۳ نفر نماینده کارفرمایی و ۴ نفر نماینده دولت است. نمایندگان دولت شامل وزیر صنعت، معدن و تجارت، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزیر اقتصاد و رئیس سازمان استاندارد هستند. با این حال مهم‌ترین تغییری که در شورای عالی کار ایجاد شد، تغییر

«وطن امروز» از وضعیت دستمزد کارگران در آستانه تعیین مزد سال ۱۴۰۰ گزارش می‌دهد

حقوق کارگر چقدر است؟

اجرای سیاست «مزد منطقه‌ای» می‌تواند به‌عادت‌تر شدن دستمزد منجر شده و اجحاف به کارگران شهرهای بزرگ را پایان دهد

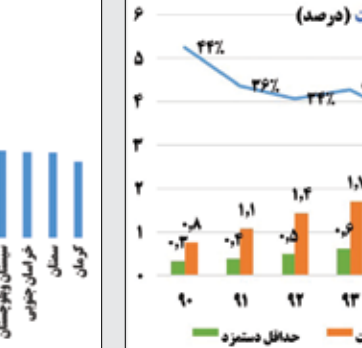
شورای اسلامی درباره خط فقر آمده است: «با توجه به پراکندگی قابل توجه خط فقر در نقاط مختلف کشور، دستمزد نااهلیز باید در مناطق مختلف متفاوت باشد به طوری که افزایش قابل توجه حداقل دستمزد در مناطقی که خط فقر پایین‌تر دارد، ممکن است به علت تحمیل هزینه اضافی به کارفرما، موجب اخراج کارگران را فراهم کرده و فقر بیشتری را به همراه داشته باشد».

■ دستمزد منطقه‌ای با دستمزد ملی؟

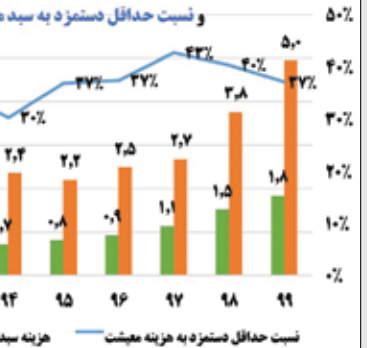
لازمه تصویب و اعلام یک حداقل مزد مصوب برای سراسر کشور این است که مراعات صنایع مختلف؛ بویژه مواردی که در آستانه تعطیلی قرار دارند یا ارزش افزوده چندانی ندارند، صورت گیرد. بر این اساس حداقل مزدی که اعلام می‌شود هیچ‌گاه نتوانسته رضایت کارگران را جلب کند، زیرا مخارج زندگی در شهرها و مراکز استان‌ها به مراتب بالاتر از شهرهای کوچک و روستاهاست، بنابراین اعلام یک

حداقل مزد در سراسر کشور زمینه اجحاف در حق کارگران شهری و بویژه شهرهای بزرگ را فراهم کرده است اما در این حالت به نیروی کار روستایی و شهرهای کوچک بیشترین اجحاف می‌شود. حداقل مزد در سراسر کشور یکسان است، در حالی که هزینه تولید در شهر و روستا تفاوت چندانی ندارد. از این رو کارفرما ترجیح می‌دهد محل کار خود را در شهرها قرار دهد تا از امکانات زیرساختی و رفاهی بیشتری برخوردار باشد، در نتیجه زمینه اشتغال در روستاها به مرور از بین می‌رود و در نهایت، اجحاف اصلی که همان بیکاری یا مهاجرت اجباری به کلانشهرهاست، نصیب کارگران روستایی می‌شود. این مهاجرت اجباری علاوه بر هزینه‌هایی که برای کشور دارد، هزینه‌های غیرمادی و مادی زیادی به خود فرد تحمیل می‌کند. به علت بیشتر بودن عرضه نیروی کار از ظرفیت مشاغل موجود، از یک سو کارگران بیکار ناچار از پذیرش دستمزدی کمتر از قانون کار

نمودار ۲- متوسط هزینه زندگی در مناطق شهری (مرکز آمار ایران)

نمودار ۱- حداقل دستمزد و هزینه سبد معیشت کارگر (میلیون تومان) و نسبت حداقل دستمزد به سبد معیشت (درصد)

نایب‌رئیس کانون هم‌هنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

تعیین مزد، دولتی شده است

روش تصویب تصمیمات شوراست.

باقری ادامه داد: پیش از این قانون بر این منوال بود که از هر گروه باید حداقل یک نفر از نمایندگان، مصوبه شورای اعضا می‌کردند. یعنی تا پیش از این اگر هیچ یک از نمایندگان کارگران مصوبه را امضا نمی‌کردند، مصوبه قابل‌اجرا نداشت اما از چند سال پیش این قانون لغو شد و مبنای تصمیم‌گیری به موافقت اکثریت اعضای شورای عالی کار تغییر یافت. یعنی این‌ها اگر هیچ یک از نمایندگان کارگری هم در جلسه حضور نداشته باشند، باز هم بر مبنای سازوکار تصمیم‌گیری حداکثری، دستمزد کارگران برای سال جدید تعیین و اجرا می‌شود؛ بدون اینکه نظر نمایندگان کارگری لحاظ شود.

وی تأکید کرد: طبق فرمایش رهبری هم این نوع تصمیم‌گیری درست نیست و باید نظر نمایندگان کارگری هم لحاظ شود، بنابراین دولت که باید نقش تنظیم روابط کار را بر عهده داشته باشد، نقش تعیین روابط کار را دارد و علنا دخالت مستقیم در تعیین دستمزد دارد. دولت باید تنها یک عضو برای تنظیم روابط کار داشته باشد، نه اینکه نظر خود را تحمیل کند.

نایب‌رئیس کانون هم‌هنگی شوراهای اسلامی کار استان تهران گفت: امسال هم در جریان تصمیم‌گیری درباره مزد سال ۹۹ بار دیگر مشخص شد که تعیین مزد کاملاً با نظر دولت انجام می‌شود. نکته جالب در تعیین دستمزد کارگران برای سال ۹۹ این بود که سال گذشته و در جریان جلسات شورای عالی کار، نمایندگان کارفرمایی با پیشنهاد نمایندگان کارگری مبنی بر افزایش ۳۵ درصدی مزد در سال ۹۹ موافقت کرده بودند اما دولت مانع از اجرای این توافق شد. دستمزد ۱۴۰۰ به جای تورم باید متناسب با سبد معیشت تعیین شود.

باقری همچنین درباره احتمال تکرار تعیین دستمزد کمتر از تورم برای سال آینده گفت: چشم‌امید کارگران به این است که در مواردی مثل درمان، آموزش و مسکن هم دولت به کارگران کمک کند، چرا که در این ۷ سال مسکن مهر هم متوقف شد و هیچ سیاست جایگزینی برای تأمین مسکن اقشار متوسط و کم‌درآمد اتخاذ نشد. اخیراً هم بحث افزایش ۲۵ درصدی دستمزد کارگران متناسب

یکشنبه ۲۶ بهمن ۱۳۹۹
وطن امروز | شماره ۳۱۴۷

اقتصادی

هستند و از سوی دیگر برخی کارفرمایان- با پذیرش ریسک موجود- به ناچار به جای تعطیلی واحد صنعتی یا خدماتی خود، آن را به صورت غیررسمی درمی‌آورند. این مسأله غیررسمی شدن مشاغل، علاوه بر تضییع حقوق کارگر، اشکالات دیگری هم در پی دارد، از جمله:

۱- دولت نمی‌تواند نظارت درستی بر این گونه مشاغل داشته و گاه چون کیفیت کالا نیز کم بوده و استانداردهای لازم را ندارد، به سلامت جامعه هم زیان می‌رساند.

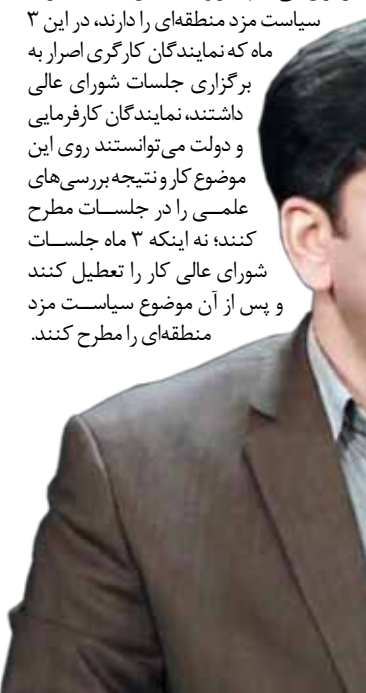
۲- اگر کیفیت کالا خوب هم باشد، قابلیت رشد و توسعه را ندارد، زیرا صورت کار او غیرقانونی بوده و نمی‌تواند از تسهیلات و کمک‌های دولتی استفاده کند.

۳- کارگران این مشاغل بیمه نشده و از مزایای آن و همچنین حق بازنشستگی بی‌بهره خواهند ماند.

۴- با اینکه کارگر بنا بر دلایل مختلف خودش راضی به انجام چنین کاری شده است ولی زمینه برای شکایات او از کارفرما فراهم است. حجم آنبوه این شکایات علاوه بر بر هم زدن رابطه بین کارگر و کارفرما و پشیمان کردن کارفرما از اصل راهاندازی چنین شغلی، هزینه زیادی برای نهادهای اجرایی و قضایی نیز در پی دارد. مشاغل بسیاری همانند صنایع دستی وجود دارند که چون ارزش محصول آنها در بازار به اندازه‌ای نیست که بتواند حداقل مزد مصوب در سراسر کشور را تأمین کند، از ابتدا اقتصادی نبوده و شامل نمی‌گیرند. حال آنکه اولاد در وضعیت فعلی جامعه ما، که عرضه نیروی کار به مراتب بیشتر از عرضه فرصت‌های شغلی است، نباید حتی یک فرصت شغلی را بدون دلیل از دست داد و ثاباً این گونه مشاغل به علت سرمایه اولیه کم، می‌توانند در ایجاد فرصت‌های اشتغالی بسیار مفید واقع شوند. حال اگر قانون به صورت صحیح اجرا شود، طبعاً این دسته از مشاغل در شهرهای کوچک و روستاها شکل می‌گیرند و به مرور زمان، مشاغلی که مبتنی بر نیروی کار زیاد هستند و کشف اقتصادی ندارند نیز به آنجا منتقل می‌شوند. دولت نیز می‌تواند به جای اینکه عمده توان اجرایی خود را صرف آموزش نیروی انسانی آماده به کار یا ایجاد مشاغل جدید کند، توان خود را در راستای ارتقای سطح تولید، بهرموری و دانش فنی صنایع تولیدی به کار ببرد، تا مشاغل موجود نه‌تنها به مرور از بین بروند، بلکه توسعه یابند و ظرفیت اشتغالی آنها بالاتر برود.

البته با توجه به اینکه مقدمات مزد منطقه‌ای برای سال ۱۴۰۰ فراهم نشده است، بهتر این است حداقل دستمزد طبق سبد معیشتی مشخص شود و نیمه دوم سال آینده یا سال ۱۴۰۱ موضوع مزد منطقه‌ای اجرایی شود.

استان‌ها بود. این در حالی است که اوج مهاجرت به شهرها و تشکیل حلیی آبادها و رانگنشین‌ها در این سال‌ها بوده است. یعنی مردم همه چیز را در شهرها می‌دیدند و به شهرها هجوم آوردند. با توجه به اینکه شهرها پاسخگوی نیاز این حجم از جمعیت نبودند و از آنجا که مهاجران توانایی تأمین هزینه‌های سکونت در شهر را نداشتند، مجبور بودند در حلیی آبادها سکونت کنند. اگر می‌خواهیم به آن شرایط برگردیم، مزد منطقه‌ای را اجرا کنیم. ضمن اینکه اساساً زیرساخت‌های اجرایی سیاست مزد منطقه‌ای را نداریم. وی در پایان گفت: مزد منطقه‌ای موضوعی نیست که در شرایط فعلی به آن پرداخته شود. بنده طرح موضوع مزد منطقه‌ای در این مقطع را موضوعی انحرافی با هدف منحرف کردن آذهان مردم از موضوع اصلی یعنی تعیین مزد واقعی کارگران می‌دانم. اگر واقعا آقایان دغدغه اجرای سیاست مزد منطقه‌ای را دارند، در این ۳ ماه که نمایندگان کارگری اصرار به برگزاری جلسات شورای عالی داشتند، نمایندگان کارفرمایی و دولت می‌توانستند روی این موضوع کار کنند و نتیجه بررسی‌های علمی را در جلسات مطرح کنند، نه اینکه ۳ ماه جلسات شورای عالی کار را تعطیل کنند و پس از آن موضوع سیاست مزد منطقه‌ای مطرح کنند.

بیش از سایر